

Zaterdag 24 juni 1916 – ochtendeditie

Hollandse invoer naar België.

De heer Frans van Cauwelaert schrijft in Vrij België:

De Duitsers hebben gevonden dat zij, voor hun aandeel, nog niet genoeg uit Holland hebben weggehaald. Het hinderde hun, dat de Belgische bevolking door rechtstreekse aankoop of door de bemiddeling van de Nederlandse commissie tot bevoorrading van de Belgische grensgemeenten een zekere hoeveelheid van levensmiddelen van hier kon betrekken. En nu hebben ze aan de Belgische gemeenten en handelaars verboden voortaan nog iets uit Nederland in te voeren.

Wij hebben deze beslissing sedert een paar maand zien aankomen. Het begon met de regeling van de aardappeltoevoer. Wij hebben er toen op gewezen, hoe het Duitse bestuur de hand wilde leggen op geheel de aardappelaanvoer naar België, zoals zij reeds met de verdeling van de binnenlandse voorraad hadden gedaan. Het voorwendsel was, dat het centraal bestuur wilde zorgen, dat de arbeiderscentra niet in ongunstige verhouding zou komen te staan tegenover de beter gelegen of meer begunstigde grote steden. In de werkelijkheid was het doel om te beletten, dat de Belgische kopers zouden in concurrentie treden met de afdeling tot aankoop van aardappelen van de A. V In- en Exportvereniging, welke de aankoop van levensmiddelen voor Duitsland en Nederland heeft gecentraliseerd. En zo is het de Duitsers gelukt bijna de gehele hoeveelheid der tot uitvoer toegelaten aardappelen voor eigen gebruik te kunnen reserveren. Gelukkig werden door de Nederlandse regering rechtstreeks toelatingen tot uitvoer van aardappelen verstrekt aan de Nederlandse commissie, waarvan de heer Fleskens voorzitter is, en kon deze van de Duitsers het recht bedingen om zijn

voorraden aan de Belgische gemeenten te leveren. Op deze wijze ontving onze Belgische bevolking een hoeveelheid aardappelen, welke ongeveer op het derde mag worden geschat van hetgeen aan het Duitse rijk werd geleverd.

Het verbod van invoer naar België is nu veralgemeend. Alleen voor het brood – dat door de commissie-Fleskens wordt ingevoerd en dat gebakken zijnde uit regeringsmeel, toch voor uitvoer naar Duitsland niet in aanmerking komt – is de weg voorlopig open gebleven. Voor alle andere voedingswaren is de Belgische grens gesloten, behoudens bijzondere toelating en toezending aan de Duitse regeringskantoren in België. Een week of drie geleden werd een beslissing in deze zin medegedeeld aan al de gemeenten van het etappegebied, maar ook in het civiel gouvernement is dezelfde maatregel van kracht geworden. En honderden ton goederen staan nu in de Nederlandse grensstations te wachten ... Onze Belgische bevolking echter kan hongeren.

Het doel van de Duitsers is duidelijk: het overschot aan levensmiddelen, waarover Nederland beschikt, uitsluitend af te voeren naar Duitsland, en tegen zo voordelig mogelijke prijzen. De Belgen, zeggen zij, moeten zich maar wenden tot de Amerikaanse relief-commissie. En van de entente hebben zij weinig mededinging te duchten, omdat deze zich elders goedkoper kan voorzien en zo wordt Nederland voor hen een voorbehouden jachtterrein.

Deze ongehoorde willekeur is een harde slag voor een groot deel van onze Belgische bevolking, die de schaarse toeslag, welke zij op haar dagrantsoen uit Holland ontving, niet kan ontberen en de grote moeilijkheden, welke ook de Commission for Relief ondervindt met de scheepsruimte, laten niet toe om van deze zijde afdoende en spoedig in vervanging te voorzien. Doch onze Belgische gemeentebesturen zijn onmachtig om de ijzeren ring te breken,

waarin de Duitse dwingelandij ze gevangen zet. Er moet hulp komen van buiten.

Wij twijfelen geenszins, of onze Belgische regering zal aan deze toestand haar volle aandacht schenken en in overleg met onze bondgenoten naar de middelen uitzien om te verhinderen, dat Duitsland in Nederland het monopolie zou vestigen, waarop het aanstuurt. Want ons dunkt, dat van Engelse en Franse zijde het vraagstuk van de aankoop in Nederland te lang verwaarloosd is. De markt was ook voor hen vrij en met minder offers en meer succes – vermits de uitvoerweg open stond – hadden zij hier de politiek kunnen toepassen, tot welke zij in Roemenië hebben moeten besluiten.

Wij vragen ons evenwel af, of ook de Nederlandse regering zich onverschillig kan houden in dit geval. Het zou van harentwege niet alleen een werk zijn van menslievendheid tegenover onze noodlijdende bevolking, om te verhinderen, dat Duitsland onze arme bevolking hier brutaalweg van de markt zou duwen, maar het ligt niet in het belang van Nederland zelf, aan Duitsland de vrije hand te laten.

De Nederlandse regering heeft door het stichten van de commissie Fleskens duidelijk getoond niet onverschillig te zijn tegenover het lot van ons bezette land. Wat deze commissie heeft verricht, geeft haar blijvend recht op onze erkentelijkheid en zal er mede toe bijdragen om de vriendschapsbetrekkingen tussen België en Nederland nauwer te maken. De Nederlandse regering kan niet dulden, dat een instelling, welke zij zelf bij koninklijk besluit heeft tot stand gebracht, onder Duitse voogdij zou worden gebracht, noch onverschillig toezien, wanneer de Duitsers op brutale wijze een einde willen stellen aan haar werkzaamheid.

Het Nederlands belang gaat echter nog verder. Reeds vroeger is er door de Nederlandse handel op gewezen, dat de centralisatie van de Duitse aankoop een ongunstige terugslag had op de markt. Daar was echter niet veel tegen in te brengen. Maar door de nieuwe maatregel, betreffende België, dreigen de Duitsers de vrijheid van de Nederlandse markt te beperken op een ontoelaatbare wijze, afgezien daarvan, dat deze nieuwe poging tot economische inpalming, van Duitse zijde, niet van aard is om langs de overzijde de stemming tegenover Nederland te verbeteren en niet bevorderlijk kan zijn voor een regelmatige overzeese toevoer. Eens te meer dus liggen de Belgische en de Nederlandse belangen volkomen in één lijn. Laten wij het dus ook aan samenwerking in onderhavig geval niet ontbreken.

Parijs, 23 juni. Officiële mededeling van hedenmiddag: in België heeft het vernielen van de Franse batterijen de vijandelijke inrichtingen in de duinenstreek ondersteboven geworpen.

Londen, 23 juni. Officieel: Bij het mooie weer van gisteren is er veel bedrijvigheid in de lucht geweest. Er hebben 22 luchtgevechten plaats gevonden, die merendeels onbeslist zijn gebleven. Twee Engelse toestellen zijn geveld.

De vijand heeft gisteren gas ontwikkeld aan een klein stuk front ten zuidwesten van Menen, doch de infanterie heeft geen aanval gedaan.

Vandaag niets van belang.

Verordeningen in België.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

De regeling van de handel in slachtvee, oorspronkelijk vastgesteld bij verordening van 22 februari ll., heeft bij besluit van 30 mei enige uitbreiding ondergaan en bepaalt nu in hoofdzaak hetgeen volgt.

Handel in allerlei slachtvee mogen alleen personen uitoefenen, die voor 1 augustus 1914 die handel als beroep dreven, en personen, die een toelatingsbewijs, af te leveren door de burgerlijke commissaris van hun arrondissement tot het voortzetten van dit bedrijf bezitten.

De vergunning geeft de houder het recht op de handel in slachtvee binnen het gebied van het generaal-gouvernement. Wie vee koopt of verkoopt, is verplicht zich ervan te overtuigen of zijn verkoper of koper bedoelde vergunning bezit. Straffen op overtredingen kunnen gaan tot één jaar of 10.000 mark hoogstens, terwijl daarnaast verbeurdverklaring van het vee kan worden uitgesproken. De Duitse krijgsrechtbanken of krijgsbevelhebbers berechten deze zaken.

Een verordening van 5 juni schrijft voor, dat de verkiezingen voor de provinciale raden der provincies Antwerpen, Brabant, Henegouwen, Limburg, Luik, Luxemburg en Namen, welke dit jaar moesten gehouden worden, vervallen; de mandaten der zitting hebbende leden worden tot nader order verlengd. Ook de leden der bestendige afvaardigingen zien hun mandaten verlengd. De gewone juli- en oktoberzittingen zullen niet worden gehouden¹.

Verder luidt een verordening van 14 juni als volgt: Het is verboden om het even welke rechtshandeling over het staande koren uit de oogst van 1916 aan te gaan. Uitzonderingen kan de bevoegde kreischef onder gelijktijdige verwittiging van de oogstcommissie toestaan. Rechtshandelingen die reeds voor uitvaardiging van deze

¹ Een eensluidend besluit is voor de provincies Oost- en West-Vlaanderen genomen.

verordening aangegaan werden, zijn ongeldig. Overtredingen worden met ten hoogste 5 jaar gevangenis of ten hoogste 200.000 mark boete gestraft; bevoegd zijn de krijgsrechtbanken. Ten slotte heeft de Verwaltungschef Dr. von Sandt bepaald, dat de oogst der vroege aardappelen op 27 juni zal aanvragen.

Het Duitse gezantschap in Den Haag zendt ons de volgende verklaring van generaal von Bissing, de Duitse gouverneur-generaal in België:

Er zijn in de laatste tijd opnieuw pogingen gedaan om de bevolking van het generaal-gouvernement te verontrusten door middel van persberichten, waarin beweerd wordt dat de Duitse regering voornemens is Belgische dienstplichtigen door dwangmiddelen in het Duitse leger in te lijven.

Naar aanleiding hiervan verklaar ik nog eens uitdrukkelijk, zoals ik het reeds meer dan eens gedaan heb, dat deze kwaadwillige geruchten elke grond missen.

Over de ook in dit blad besproken Belgische "Kleine catechismus", waarin sprake was van een uitgebreider België schrijft de XXe Siècle uit Havre in zijn nummer van 16 juni. Zekere Hollandse bladen hebben op de XXe Siècle afgegeven wegens de kleine nationale catechismus, die voor verscheidene maanden verschenen is en die slechts in een zeer kleine kring verspreid is geworden. Wij begrijpen de verontwaardiging niet best, daar de XXe Siècle zich in niets bemoeid heeft met de publicatie van die catechismus.

Vrij België bevat het tweede gedeelte van het artikel van Camille Huysmans over de Vlaamse politiek in België. Hij zet daar vooreerst in uiteen hoe de Duitse overheid, na te Brussel haar tenten opgeslagen te hebben in de eerste plaats naar een steunpunt zocht en dit ten slotte hoopte te vinden bij de Vlaamse bevolking.

Voor het ongeluk der Duitsers echter zijn de Vlamingen politieke dieren geworden. Zij geloven niet meer op commando en zij hadden het doel van het Duitse plan ingezien.

De hoofdwaling van deze jonge Duitsers was, dat zij zich door de schijn hadden laten bedriegen. Zo de Nederlandse taal Germaans is, dan is dit nochtans de Vlaamse kunst bitter weinig. Sedert de middeleeuwen en in alle tijdperken heeft onze literatuur de stromingen der Franse en Latijnse gedachten meegemaakt. Onze ridderromans komen uit Gallië. Onze Reinaart is aan een der Franse takken van het dierenepos ontleend. Op het proza van Ruusbroec ligt een waas van zuidergeest. Het sarcasme van Marnix, de liefdepoezie van Hooft, de dramatische opvatting van Vondel komen noch van het noorden, noch van het oosten. En wanneer men de moderne schrijvers overziet, is het nog gemakkelijker hun afstamming vast te stellen. Men zou zonder te veel overdrijving kunnen zeggen, dat, indien de Nederlandse literatuur van Dietse uitdrukking is, zij Germaans is voor de gedachte. Nog zou men kunnen zeggen, dat de Vlaamse kunst de vooruitgeschoven post der Latijnse gedachte is. En indien mijn voorstelling u paradoksaal voorkomt, geef u dan de moeite de meesterwerken van onze schilderschool te vergelijken met de taferelen der Duitse meesters. Wij hebben hun bijna niets ontleend.

Huysmans vertelt in zijn artikel dan verder welke houding de Vlamingen tegenover de Duitsers hebben aangenomen (vervlaamsing der hogeschool o.m.). Buitenlanders, getroffen door de beslistheid van die houding, hebben hem gevraagd of de Vlamingen door "heldengeest" bezielde waren. Het antwoord van Huysmans is ontkennend. De Vlamingen hebben gehandeld juist als de andere Belgen, toen Duitsland hun zijn bekend ultimatum overreikte. De Vlamingen en Belgen handelden, zegt Huysmans, als politiciers. Hij herinnert aan de door hen afgelegde verklaring: "De

Vlamingen aanvaardden geen geschenken. Zij hebben niets gemeens met de blaadjes, die beweren in hun naam te spreken. Wat de bezetter betreft, die heeft zeker het recht niet om een nieuwe wet op te dringen. Deze nieuwe wet moet gemaakt worden, niet door de Duitsers, maar door de Belgen en door de Belgen alleen.”

Huysmans schrijft verder o.m.:

De Duitse regering heeft onder haar banier slechts enige jonge verwaanden gekregen met enkele oude romantici, verloren in de herinnering van de strijd van weleer. Die grote kinderen hebben wat gerucht gemaakt, maar het waren woorden in de wind. Zij verspilden hun kruut! Zij vertegenwoordigen niets. Zij hebben niet verstaan, dat de hun aangeboden gelijkheid tevens betekende onderwerping aan de Pruisische politiek. Zij werden meegesleept door de herinnering aan het onverstand, dat dikwijls het kenteken van onze regering tegenover de Vlaamse Beweging is geweest. Zij hebben de onvergeeflijke zedelijke lafheid van hun daden niet ingezien. Zekere mensen geloofden reeds aan de voortdoring van de bezetting en zij richtten zich daarnaar in. Maar zij hebben niets gecompromitteerd, omdat zij niet bestaan. Hun gebaar zal slechts kwaad doen aan henzelf. Ze weten dit wel ten andere. Zij vallen de Belgische staat niet meer aan. Zij hemelen met zoveel geestdrift het denkbeeld van een “koninkrijk Vlaanderen” niet meer op. Zij beginnen hun geloof te verliezen. Hun bladen vallen als dorre bladeren. Zij stellen zich in alle zedigheid tevreden met op de gevaren van een gebeurlijke anti-Vlaamse politiek der Entente te wijzen. Hun polemieken is negatief geworden. Zij voelen zich gedwongen een verdedigende houding in te nemen en bouwen hypothesen op. Zij beroepen zich nog wel op onhandigheden begaan door andere Belgen in tegenovergestelde zin maar vergeten natuurlijk, dat de in België gebleven Belgen de enen en de anderen over een en dezelfde kam scheren. Wat mij betreft, ontken ik het bestaan van deze dwalingen niet, en ik vrees zelfs niet

te zeggen, dat er nog bokken zullen worden geschoten. Misslagen werden begaan van beide kanten, en dat kon niet anders. Maar wanneer men in zekere bladen dreigende volzinnen leest, bv. dat er na de oorlog van geen Vlaamse Beweging meer sprake zal zijn, dan verstaan de Vlamingen opperbest wat die woorden eigenlijk betekenen, maar, naar mijn oordeel, heeft die literatuur geen betekenis. De Duitse inval heeft de Belgische eenheid voor eeuwen in brons gegoten. De geweldige arbeid van wederopbouw zal voor een bepaalde tijd alle oppositie doen zwijgen. Nationaliteiten en klassen zullen nog te strijden hebben, maar de noodzakelijkheid van het gemeenzaam leven en van de gemeenzame actie zal alle crisissen te boven komen. En, wanneer deze voorafgaande arbeid zal volbracht zijn, zal iedereen ook zijn vrijheid terugnemen.

Het Belgische volk, het georganiseerde proletariaat inbegrepen, wil een vrij België, zoals dat voor 4 augustus 1914 bestond. Het is gekant tegen annexatie.

Zaterdag 24 juni 1916 – avondeditie

De Brussels.

De Harwichboot, die door Duitse torpedoboten naar Zeebrugge is opgebracht, is vermoedelijk de Brussels. Van de aankomst van dit stoomschip, dat donderdagavond om 11 uur 15 uit de Nieuwe Waterweg naar Harwich vertrok, is ten kantore der firma Hudig & Pieters alhier (Great Eastern Steamship Comp.), geen bericht ontvangen.

De Brussels was bij vertrek van hier hoofdzakelijk geladen met levensmiddelen als margarine, eieren enz. Aan boord bevonden zich

als passagiers ruim 50 Belgische vluchtelingen, mannen, vrouwen en kinderen, benevens 24 Russen.

Men schrijft ons:

Het is een krachtig bewijs van de energie, die in het Belgische volk schuilt, dat, terwijl de industrie in hun land een duw naar beneden heeft gekregen en de meeste ondernemingen met verminderd personeel of in het geheel niet werken, toch aan de toekomst op industrieel gebied alle aandacht gewijd wordt en men zich niet bepaalt bij besprekingen en vooruitzichten, maar de zaken reeds krantig aanpakt.

Aldus ligt op het ogenblik het werk stil in de pletterijen der Alliance te Marchienne-au-Pont: het bestuur profiteert ervan om de werkhuizen te vergroten en te moderniseren, ten einde bij het hervatten van het nijverheidsverkeer, onmiddellijk zijn productie te kunnen verhogen. Hetzelfde gebeurt in de glasblazerijen van Familleureux. Daar is, met hetzelfde doel, een vierde oven gebouwd, die toe zal laten het bedrijf de hele nacht door te zetten. Te Bois d'Haine zal men eerlang het opbouwen aanvangen van een nieuwe glasblazerij, waar men het halfkristal zal vervaardigen. Dit verschaft werk en loon aan de arbeiders, doch geeft ook vooruitzichten op het economisch herstel van België, krachtig aangevat door de Belgen zelf.

Veel hoop wordt daarenboven gekoesterd omtrent het nieuwe kolenbekken in de Kempen, dat meer zal opleveren dan men eerst verwacht had. In de mijn van Winterslag heeft men nu zes lagen kolen ontdekt aan de put nummer 1, waarvan er een 1,40 meter dik is. Men is reeds tot 6,30 meter diep geraakt in die put, en tot 400 meter in de put nummer 2.

Men meldt ons uit Oostburg:

Tussen acht en elf uur hoorde men gisteravond een hevig trommelvuur aan het westelijk front.

België na de oorlog en Nederland.

De Nieuwe Courant schrijft:

De Belgische volksvertegenwoordiger Jules Destrée, een man van invloed in zijn land – die zich daarbuiten sedert de oorlog vooral bekend heeft gemaakt door zijn propagandatocht in Italië (waarover hij een bundel schetsen publiceerde) en nu pas weer een zeer lezenswaardig boek heeft doen verschijnen, getiteld: “L’effort britannique, contribution de l’Angleterre à la guerre européenne. Août 1914 – février 1916²)” – de heer Jules Destrée schreef in Le Petit Parisien van 1 juni een artikel, hetwelk bewijst, dat ook hij, de volkstribuun, thans naar de “annexionisten” toeneigt, die op een vergroting van België na de oorlog aandringen, ten dele ten koste van Nederland.

De droom van een België dat zich zou uitstrekken tot aan de linker Rijnsoever, en nog veel minder, die der vorming van “katholieke Nederlanden”, gepaard met een verlegging van het zwaartepunt der Duitse staten naar Wenen (herstel van het “Heilige Roomse Rijk”) is natuurlijk niet die van de socialistische volksvertegenwoordiger voor Charleroi. Maar wel vindt hij dat een uitbreiding van België met Luxemburg, enige Waalse gemeenten van Duitsland, ons Limburg en Zeeuws Vlaanderen ter bevestiging van de toekomstige zekerheid van zijn land ernstige overweging verdient.

² Bij de uitgevers G. van Oest & Cie – Brussel en Parijs – met een inleiding van Georges Clemenceau.

Hij geeft die wensen te kennen in voor Nederland zeer welwillende bewoordingen:

“Hoe zouden wij tegen Nederland tot geweld onze toevlucht kunnen nemen? Nederland is onze vriend en moet het blijven. Wij zullen toenadering moeten zoeken na de oorlog. Ons beider zwakheid moet tot kracht worden. De ontstemming welke Nederlands neutraliteit bij enigen van ons heeft in het leven geroepen, moet vergeten worden en zal vergeten worden, want ook Nederland zal zich tegen het Germaanse streven te verdedigen hebben. Nederland te vragen om in de nieuwe omstandigheden van Europa, de onderhandelingen te heropenen die van 1831 tot 1839 geduurd hebben en in een geest van wederzijdse vriendschap, met de welwillende steun van de geallieerden, voor de beide naties gelijkelijk aannemelijke oplossingen te zoeken, ziedaar de enige weg die praktisch zal zijn en overeenkomstig de hoge opvattingen waarvoor wij gestreden hebben.”

In een vriendelijke en welwillende toon gezegd, betekent dit toch de aankondiging, door een invloedrijk Belgisch politicus, medebestuurder van een invloedrijke Belgische partij, dat zijn steun bij het vredetraktaat of daarna verzekerd zal zijn aan plannen of voorstellen waaraan Nederland weerstand zal hebben te bieden. Een aankondiging des te opmerkelijker omdat er slechts weinige weken verlopen zijn sedert dezelfde Jules Destrée in hetzelfde Parijse blad zich tegen alle annexionistische neigingen van Belgische schrijvers verzette. Men moet hier dus wel aan een bekering denken, in die zin dat Destrée's medewerking is gewonnen voor zulke plannen, mits niet te opperen en te propageren in de strijdhaftige en schreeuwerige toon van de XXe Siècle en daarbij behorende groep van schrijvers, maar in een vorm die de Hollanders niet aan het schrikken maakt doch hen vriendelijk voorbereidt op minnelijke

afstand, na vreedzame onderhandelingen “avec le bienvaillant appui des alliés”, van een deel van hun grondgebied, tegen compensaties.

Plannen – zegden wij – waaraan Nederland weerstand zal hebben te bieden. Wij behoeven niet te zeggen waarom; wij behoeden daarvan, hopen wij, geen Nederlander te overtuigen. Nog pas heeft generaal De Hon op dit punt Pierre Nothomd (ook een der annexionistische drijvers, die Nederland niets dan goeds toewenst!) in l’Echo belge te woord gestaan met woorden die voor geen tweeërlei opvatting ruimte laten. “Wij willen blijven wat we zijn; daarom willen we niets afstaan en niets ons toe-eigenen”. Noch welwillend of vreedzaam, noch met geweld. Anders kan het antwoord van Nederland niet luiden.

De Nieuwe Courant maakt dan melding van stemmen van Vlamingen en Walen, zowel van Jean Bary, als van Henri Lambert, Oscar Gilbert, Hoste en Frans van Cauwelaert; want Jean Bary, zegt hij, is de enige niet “die ons rechtstreeks of zijdelings aanmaant terdege te letten op hetgeen er gebrouwen wordt in zekere Waalse kringen, welke tot het Belgische kabinet of enkele leden daarvan in nadere betrekking staan dan die Belgen, die van de toekomstdroom van een groter België in het belang van hun vaderland niet willen horen.”

Het blad besluit:

De ongerustheid welke in hun gedempt geluid doorklinkt moet de ongerustheid ook van Nederland zijn.